

Наставна јединица 14

Имуноterapiја малигних тумора

Терапија тумора

- Хемотерапија
- Хипотеза фракционе цитотоксичности предпоставља да одређена концентрација цитостатика, примењена у одређеном временском периоду убија константну фракцију популације туморских ћелија. На тај начин сваки следећи терапијски циклус убија исту фракцију преосталих ћелија.
- На пример, ако је цитотоксичан ефекат 99% по једном циклусу, популација туморских ћелија од 10^{11} ће се за шест циклуса смањити на мање од једне ћелије: $[10^{11} \text{ ћелија}] \cdot [0.01]^6 < 1$.

Терапија тумора

- Резистенција
- Опште је познато да је настанак резистенције на лек (цитостатик) последица случајних мутација у популацији туморских ћелија.
- Могућност *de novo* настанка резистенције у било којој популацији туморских ћелија се повећава са бројем ћелија и бројем ћелијских деоба.
- Неселективност
- Токсичност

Изазов

Како на основу биолошких карактеристика тумора направити тумор-специфичну терапију?

Биотерапија

Биотерапија представља први покушај да се терапија карцинома учини специфичном у односу на малигне ћелије

Биотерапија

- **Биотерапија** подразумева употребу агенаса биолошког порекла или агенаса који модификују биолошки одговор
- **Синоними:** биолошка терапија, имунотерапија, терапија модификаторима биолошког одговора
- **Имунотерапија** је облик биотерапије која користи и модификује имунски систем, ћелије и молекуле имунског система укључене у имунски одговор, у борби против болести.

Имунотерапија- почеци

- **Вилијам Бредли Кол** (William Bradley Coley), 19. век, амерички хирург који је утврдио повезаност инфекције и спонтане регресије тумора.
- Сарком-постоперативни еризипел-регресија (Coley, 1893; Coley, 1911).
- Примењивао бактеријске токсине у терапији тумора.

Имунотерапија- почеци

- Три кључне обсервације које су омогућиле настанак имунотерапије:
- спонтана ремисија неких тумора
- повећана инциденца тумора код имуносупресивних особа
- присуство лимфоцитних инфилтрата у туморима

Имунотерапија- почеци

- Заједнички назив за агенсе који се користе у биотерапији је модификатори биолошког одговора.
- Данас се велике количине модификатора биолошког одговора могу направити у лабораторији и користити у терапији многих болести, као што су малигни тумори, хронична HCV инфекција, реуматоидни артритис...

Имунотерапија малигних тумора

- неспецифична имунотерапија
- 1959, Biozzie: Bacille Calmette-Guérin (BCG), неспецифични активатор мононуклеарно-фагоцитног система, успорава раст тумора
- костимулатори

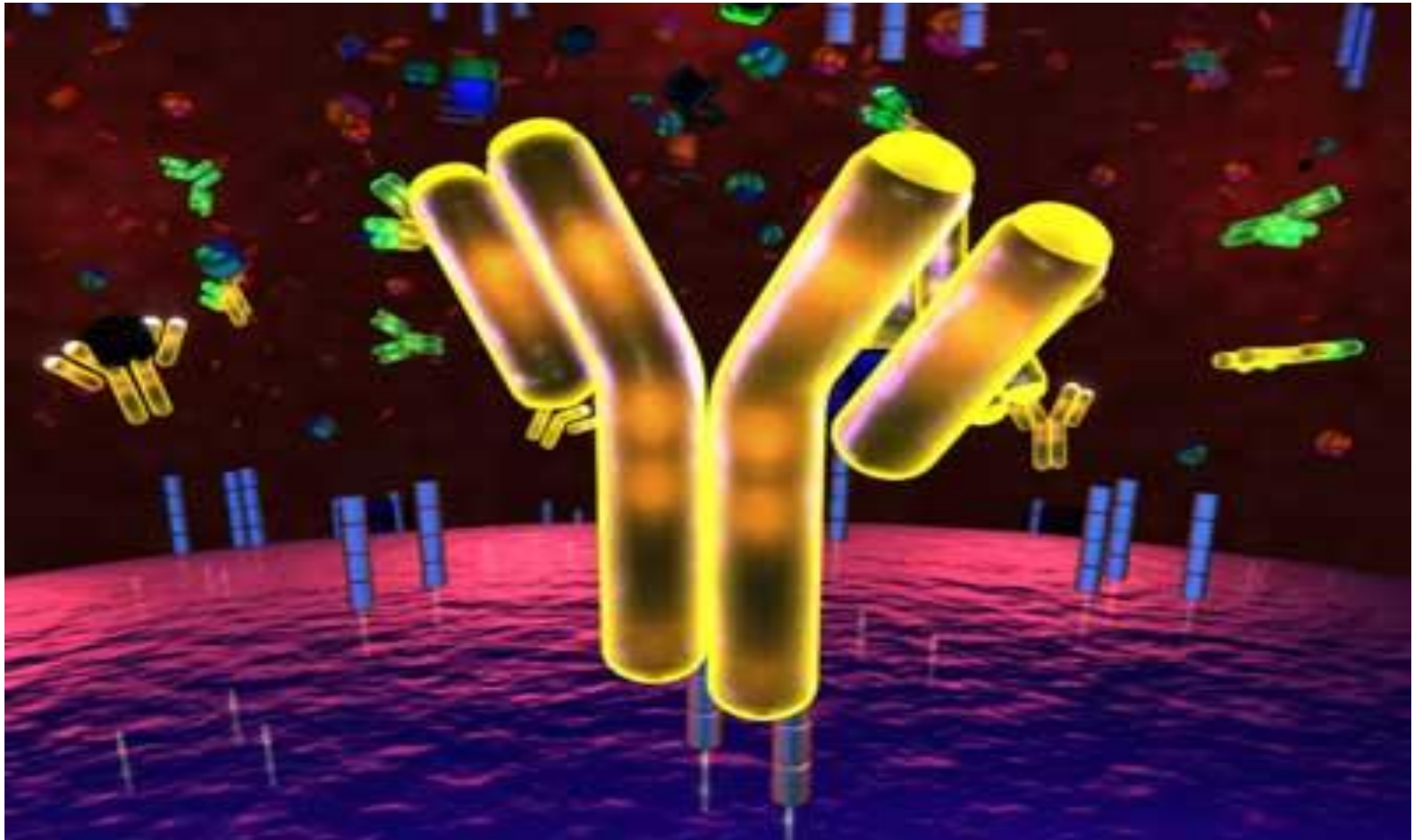
Цитокини

- **IFN**- антипролиферативно и имуномодулаторно
- примењује се:
  - као монотерапија у ниским, средњим или високим дозама.
  - у комбинацији са другим цитокинима (најчешће IL-2) или у склопу хемиотерапије.

Цитокини

- IL-2, одобрен је 1992. за терапију метсастатског карцинома бубрега, а 1998. и за терапију метастатског меланома
- користи се за продукцију LAK и TIL ћелија, али и самостално, најчешће у комбинацији са IFN, а у последње време у многобројним туморима у комбинацији са IL-12, пасивном имунотерапијом mAb и хемиотерапијом
- у високим дозама IL-2- изразита токсичност
- примена се своди на sc давање.

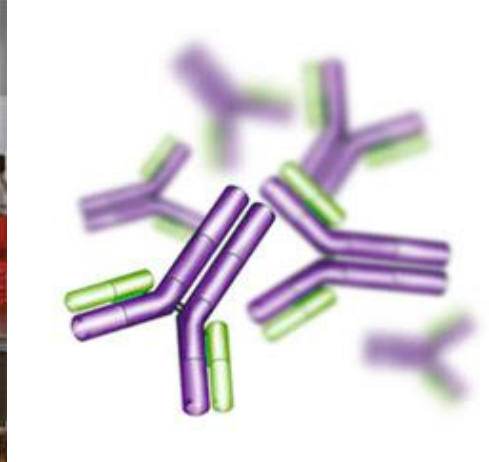
Антитела

- ПОЛИКЛОНСКА АНТИТЕЛА
- МОНОКЛОНСКА АНТИТЕЛА

Cesar Milstein

George Kohler

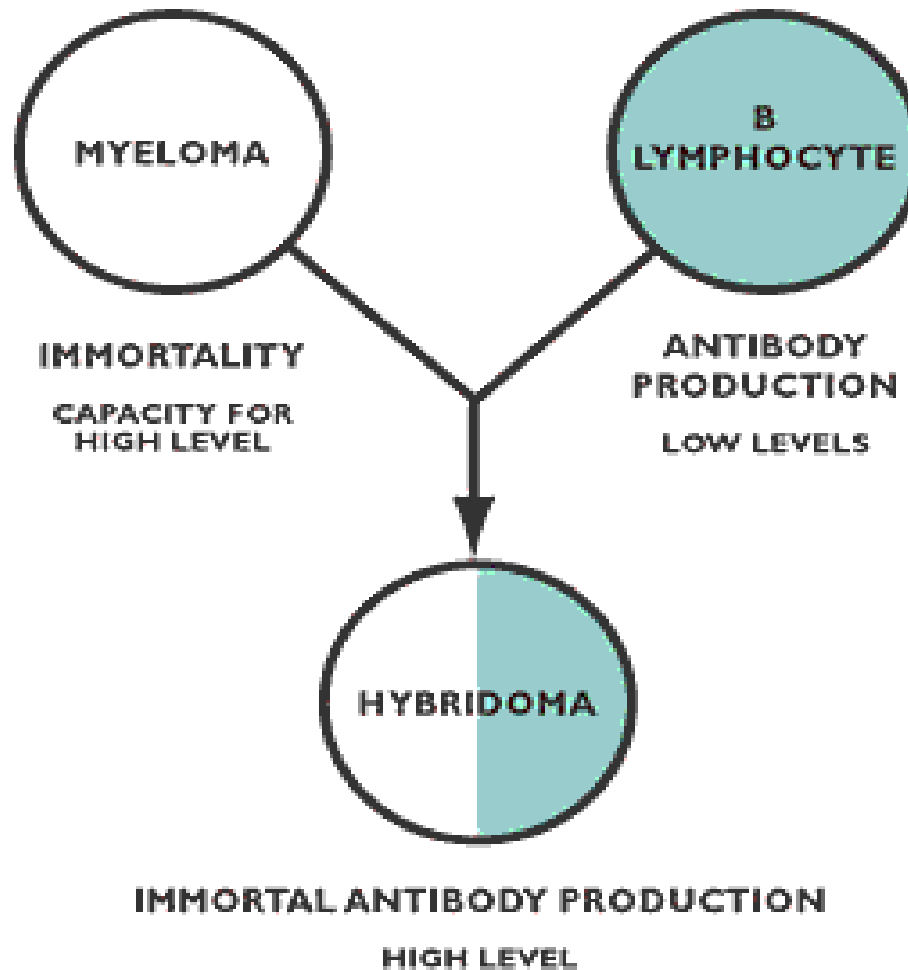
С. Milstein и G. Kohler су први, 1975. г., увели технику за производњу
МОНОКЛОНСКИХ АНТИТЕЛА

1984. г. добили су Нобелову награду

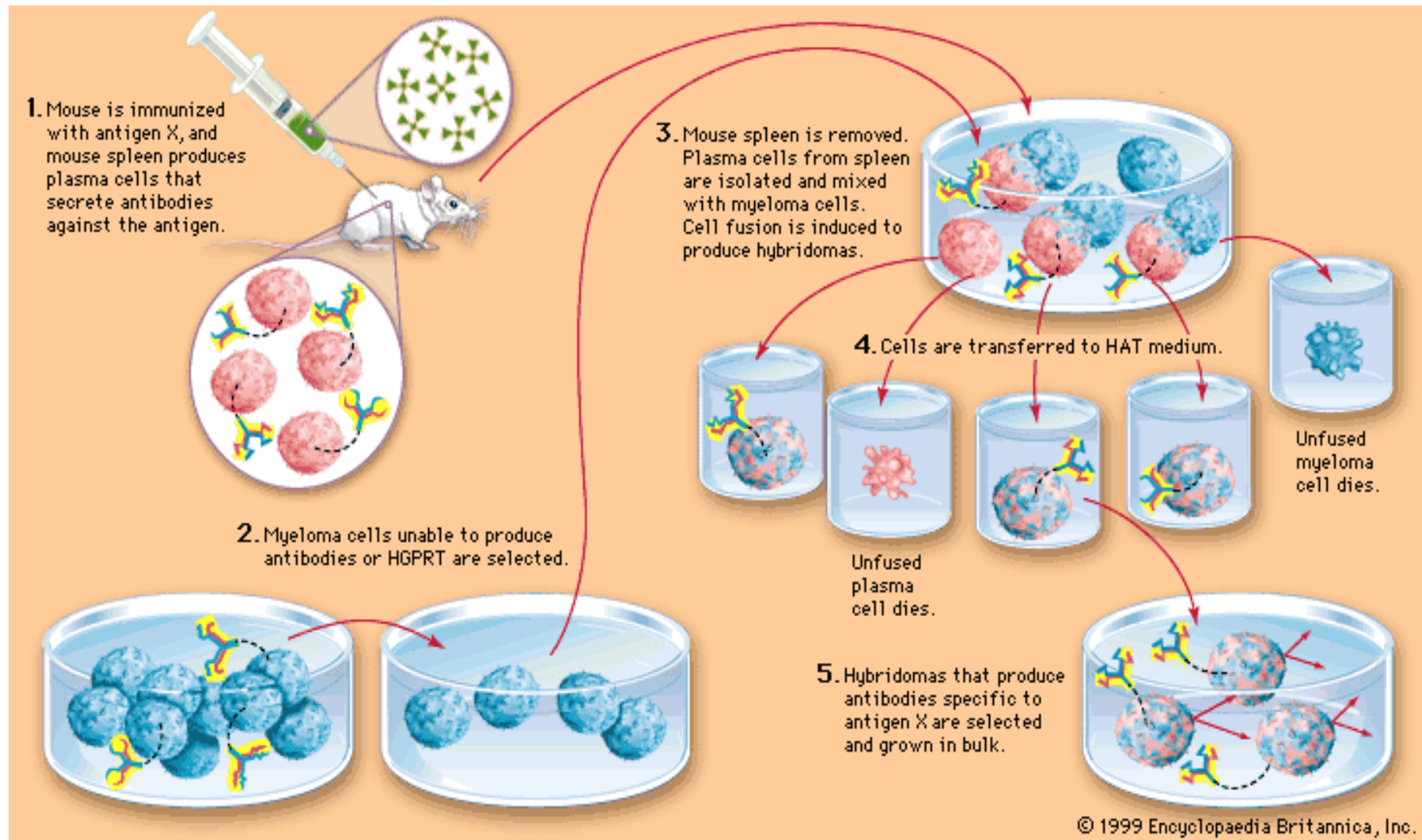
Georges Kohler & Cesar Milsterin 1975.

Хибридизација

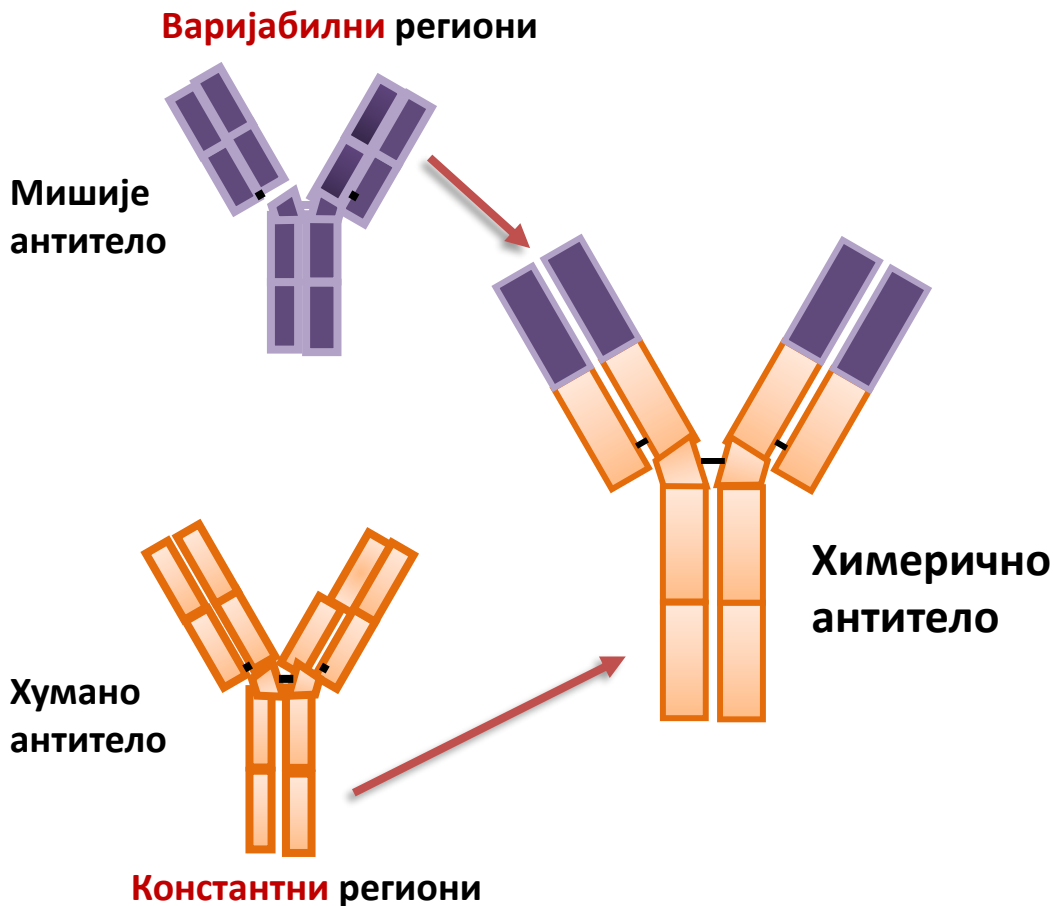
Техника производње МАb

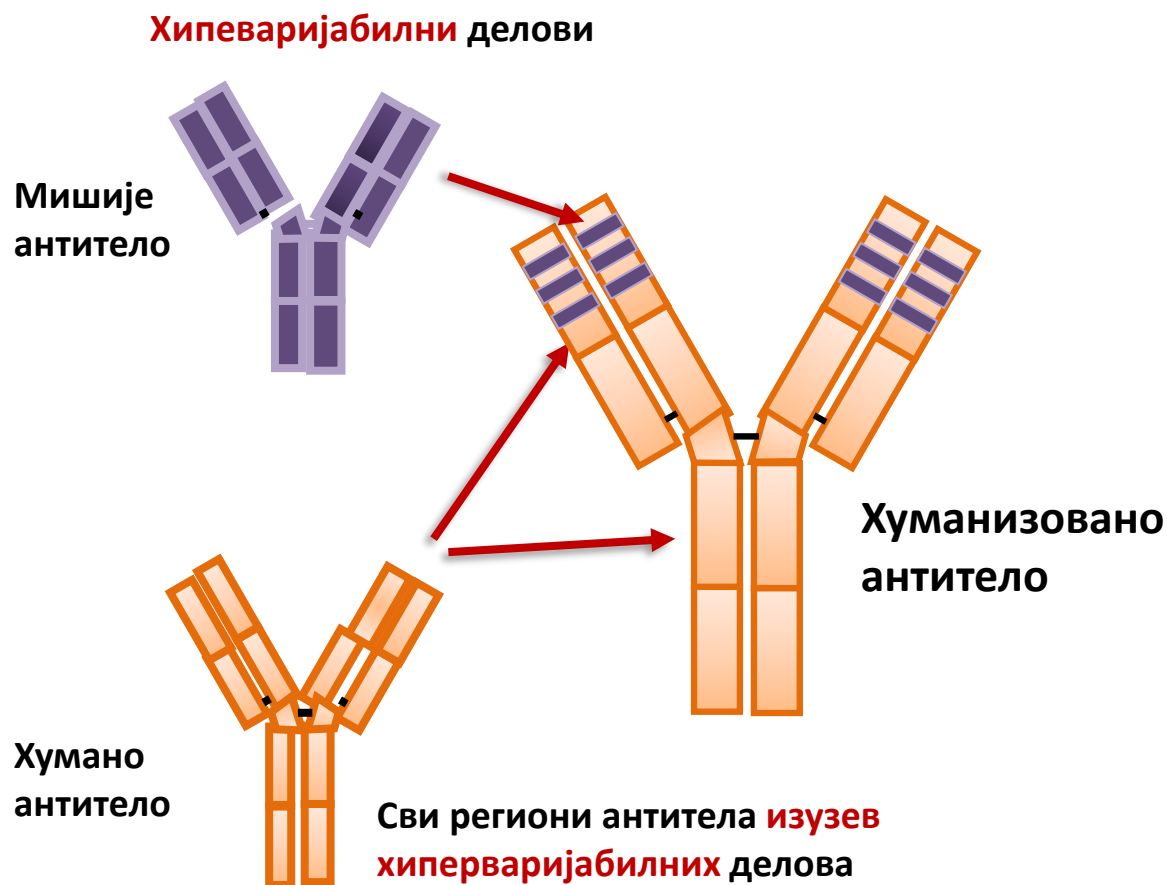
Химерично антителио

Технике генетичког инжењеринга за добијање различитих облика хуманизованих антителиа су у многоне допринеле у решавању свих претходно наведених проблема.

Химерично антителио се добија генетском фузијом варијабилних региона мишијих антителиа са константним регионима хуманог антителиа

Хуманизовано антитело

Хуманизовано антитело се добија спајањем хиперваријабилних делова мишијег антитела са осталим регионима хуманог антитела. Другим речима у варијабилне регионе хуманог антитела се инсертују мишији хиперваријабилни региони.

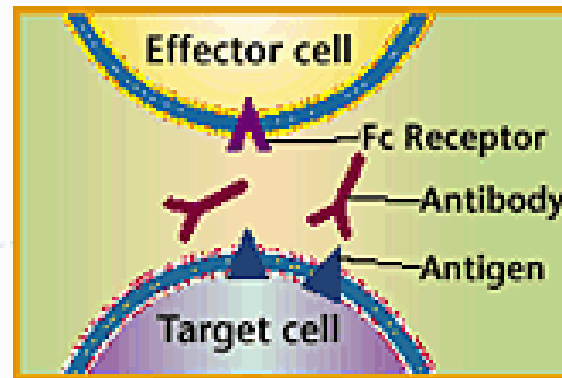
Антитела

- Моноклонска антитела
- Специфична за онкогене производе који се експримирају у високим нивоима код неких тумора
- Повећање ефикасности МАb (мишја): хуманизирана антитела
  - Хибридна антитела задржавају антигену специфичност, а имају остале карактеристике хуманих антитела
- У циљу повећања цитотоксичности, за антитела се везују радиоактивни изотопи, цитотоксични лекови или токсини.

Моноклонска антитела у лечењу малигнома

Моноклонска антитела могу да убију малигне ћелије на више начина.

Антитела могу да делују **директним** механизмом тако што се везују за **рецепторе важне за раст тумора** (рецептори за IL-2 у леукемијама, HER2/neu у карциномима...) и на тај начин блокирају сигнализацију са рецептора која се покреће везивањем њихових лиганата. Друга антитела се везују и **ометају функцију површинских молекула** (CD20, CD19 у лимфомима) или активирају сигналне **молекуле** који **узрокују апоптозу** ћелије (Fas на туморским ћелијама).

Baseline state

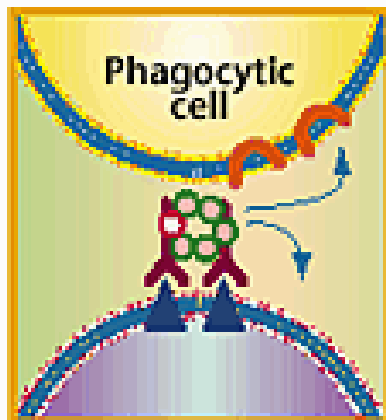
No effector cell engagement
No complement activation
No signalling

①

②

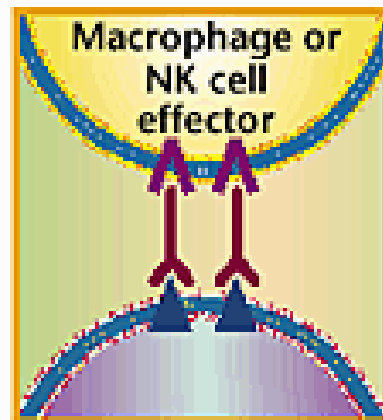
③

④

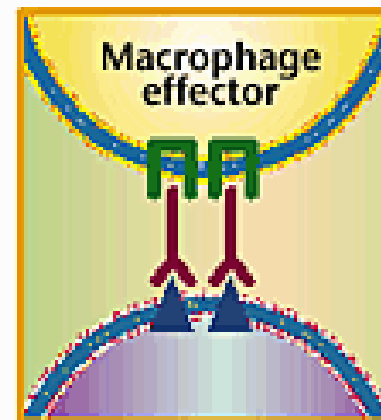
1. Fix complement: initiate opsonization, lysis, inflammation.

Protection from tumor

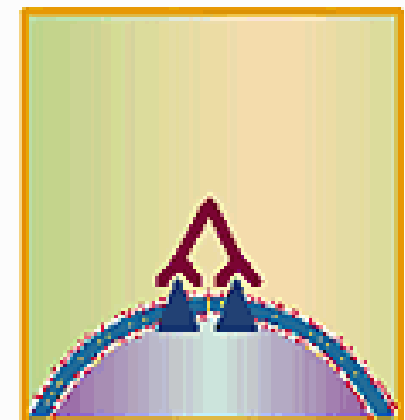
2. Crosslink FcγRIII. Initiate ADCC and cytokine release.

Protection from tumor

3. Crosslink FcγRII
Inhibit effector cell.

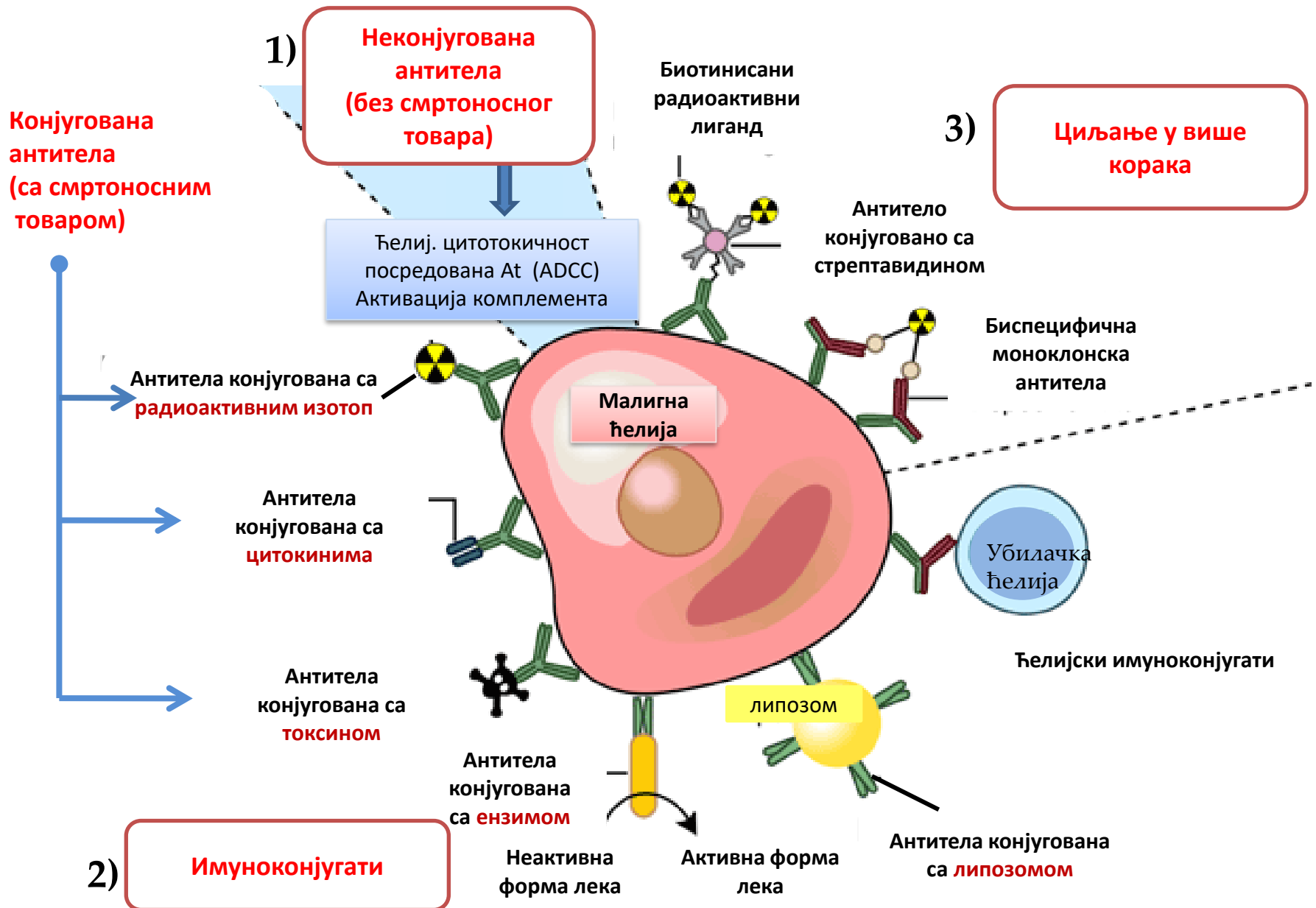
No protection from tumor

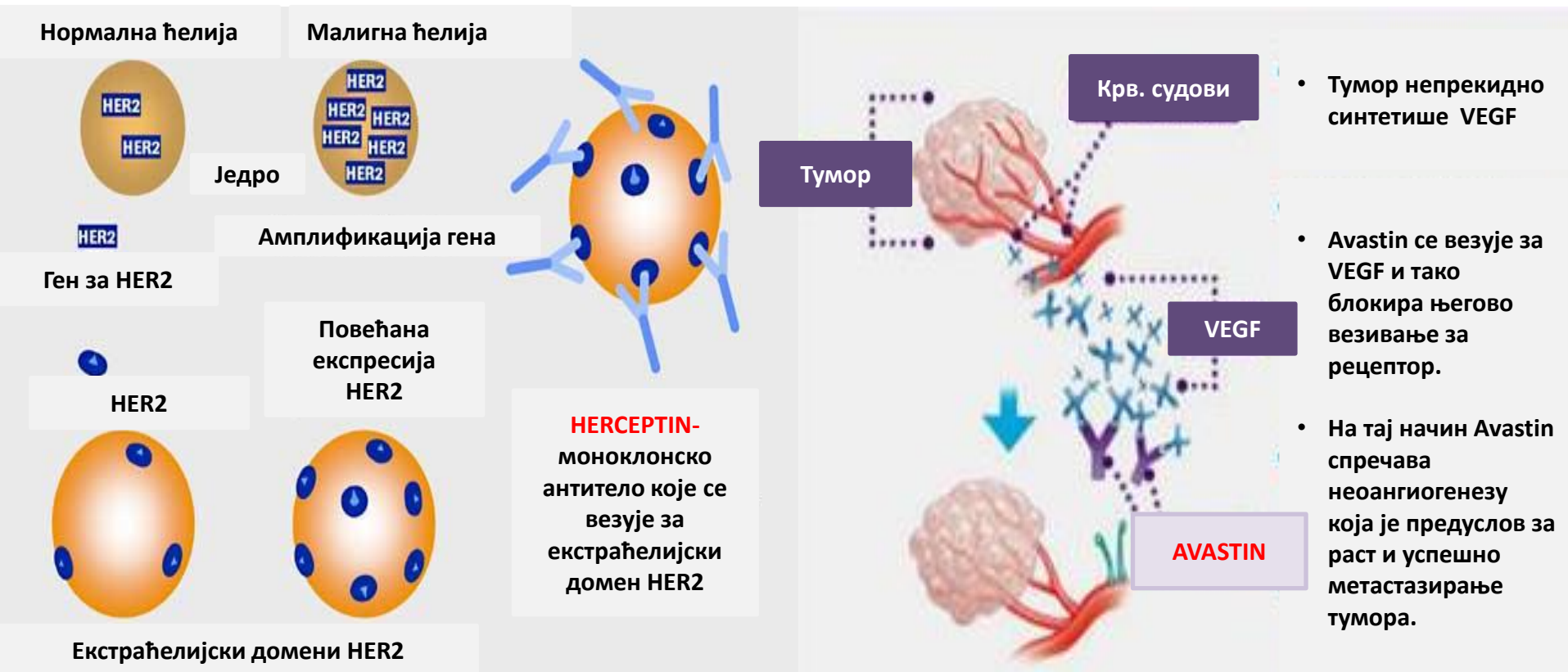
4. Crosslink antigens on cancer cell. Initiate signals, block growth or survival.

Protection from tumor

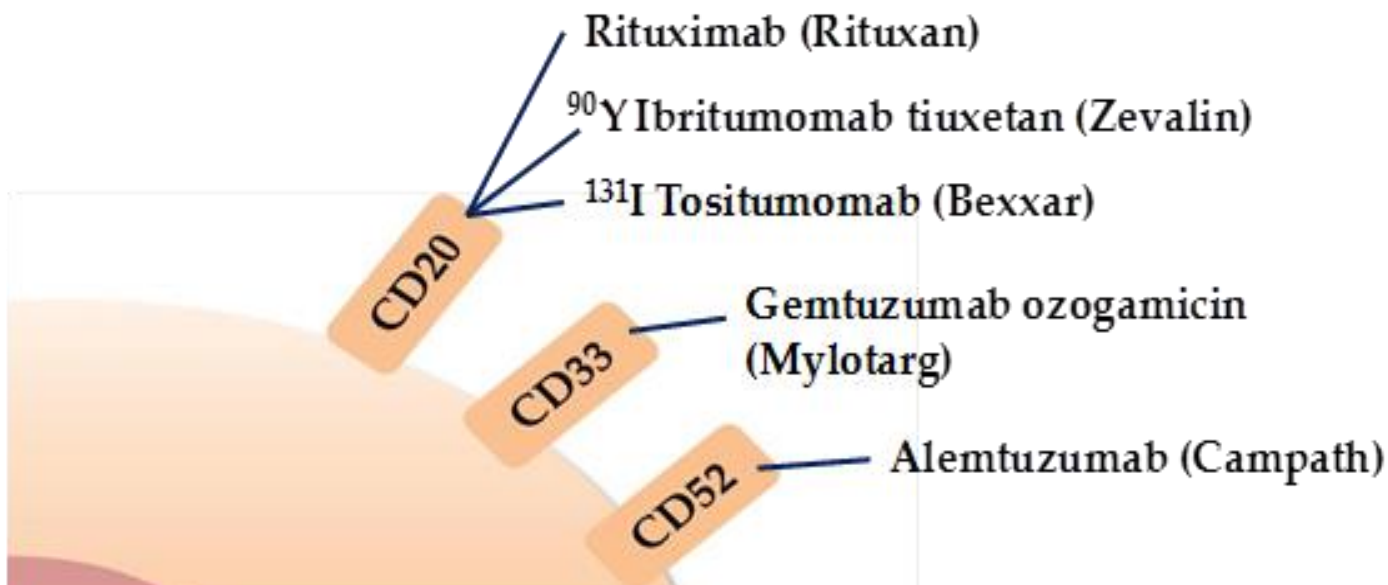
Антитело као "магични метак" у терапији тумора

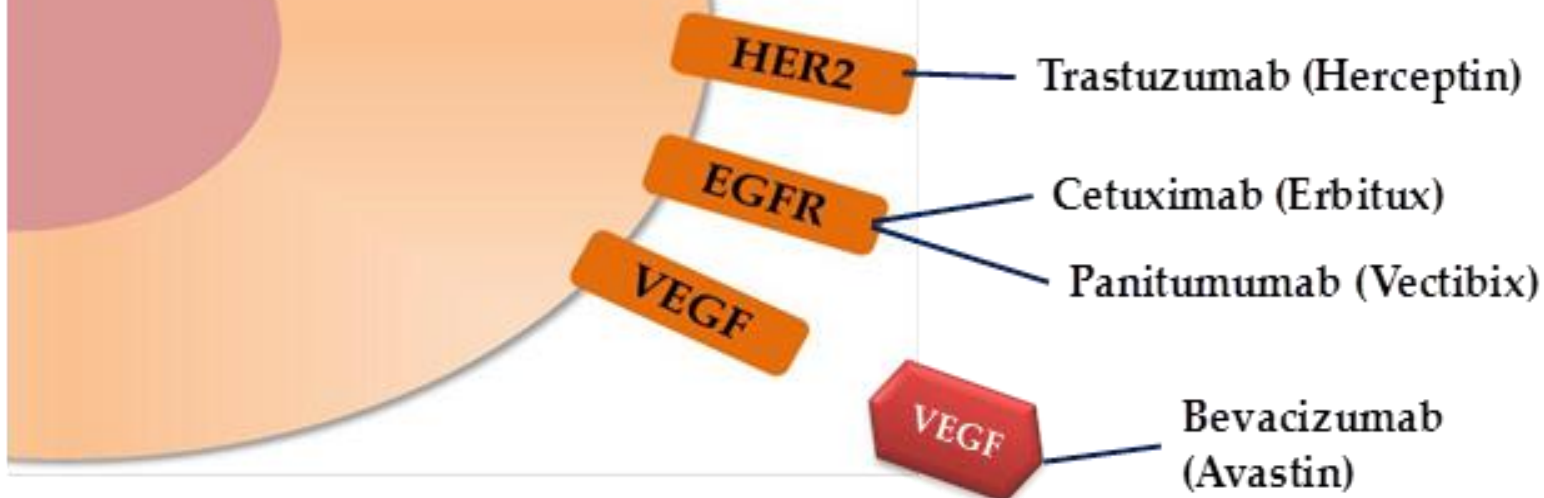
... Антитела која инактивирају рецепторе важне за раст тумора (HER2) или инхибирају факторе раста (VEGF) неопходне за неоангиогенезу

ХЕМАТОЛОШКИ МАЛИГНОМИ

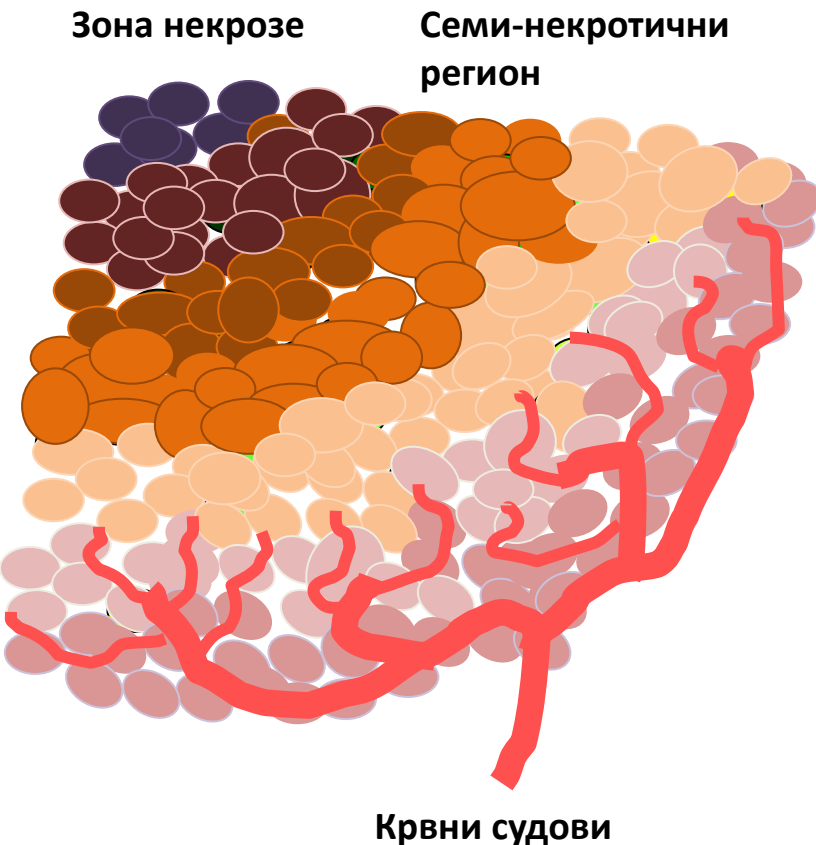

СОЛИДНИ ТУМОРИ

Проблеми који ограничавају успех у терапији тумора

Главни проблем који ограничава успех имунотерапије је то што многи тумори не исказују специфичне антигене па постоји могућност нежељене, унакрсне реактивности са нормалним ткивом.

На пенетрацију моноклонских антитела у туморско ткиво утичу величина туморске масе, пермеабилност васкуларне мреже и карактеристике туморске микросредине као што су pH , pO_2 и повећан притисак интерстицијалне течности.

LAK ћелије

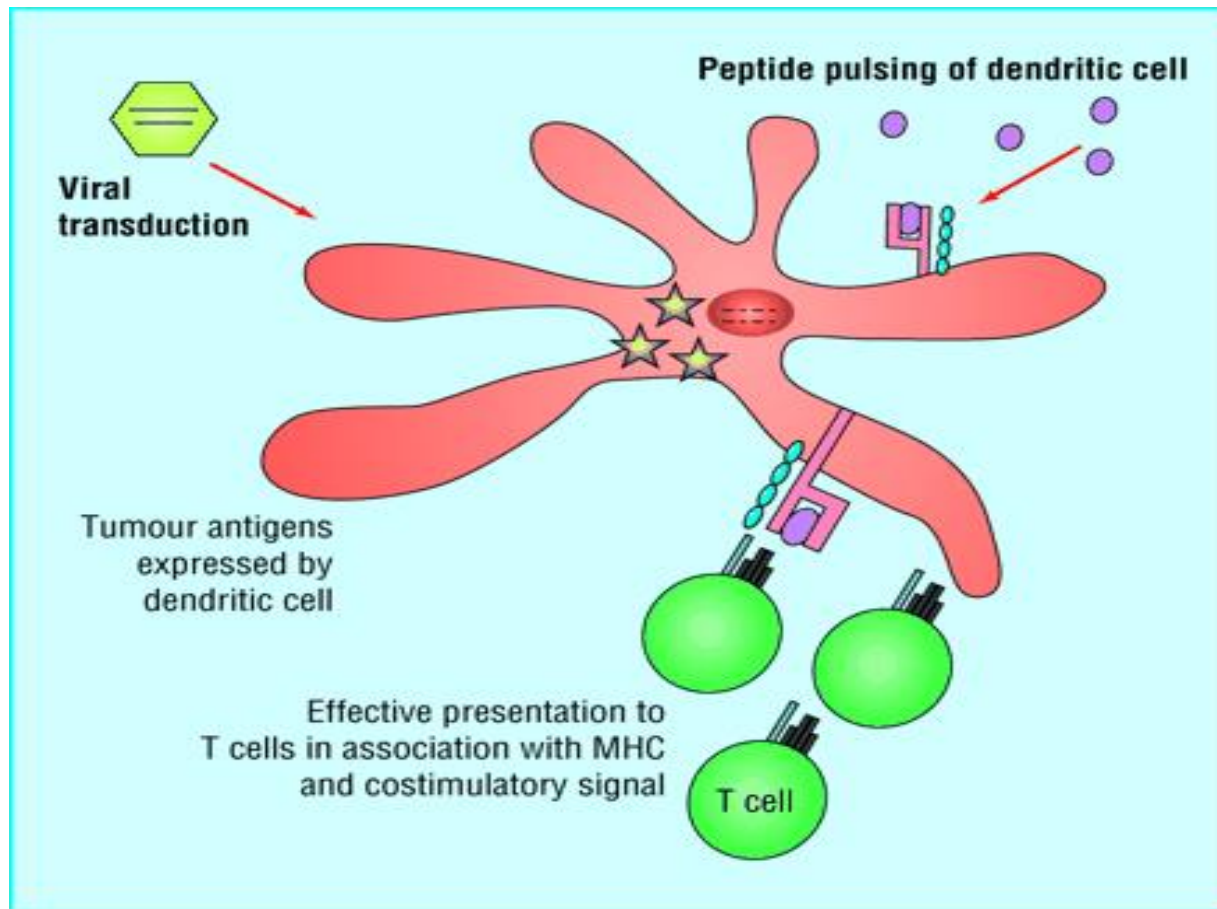
- *in vitro* култивација мононуклеара у присуству високих концентрација цитокина доводи до настанка тзв. ћелија убица активираних лимфокинима (**LAK**, енгл. lymphokine activated killers)
- NK ћелије али и од цитотоксични Т лимфоцити
- већи капацитет убијања од оригиналне популације
- враћају се оболелој особи уз даље *in vivo* давање IL-2
- имунотерапија дала импресивне резултате у регресији солидних тумора

TIL ћелије

- TIL терапија
- Росенберг је 1986. изоловао лимфоците који инфилтришу туморе- TIL
- тумор специфични CTL способни да по *in vitro* активацији са IL-2 убију 100–1000 пута ефикасније од LAK ћелија
- TIL: уситњавање тумора до једноћелијске суспензије мононуклеара и туморских ћелија која се затим култивише *in vitro* у току 30 до 45 дана са anti-CD3 mAb и IL-2 док се не достигне неопходан број TIL ћелија које се онда у инфузији са IL-2 враћају болеснику.

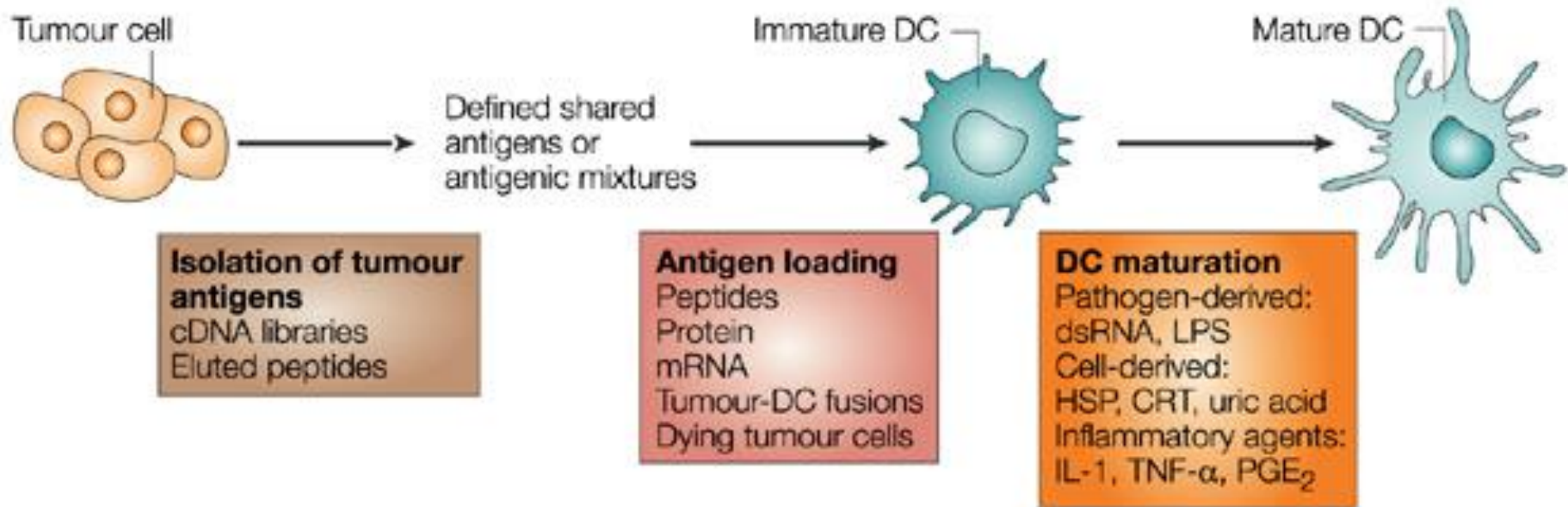
Специфична активна имунотерапија

- вакцинација
- туморске ћелије и антигени
- повећање имуног одговора против тумора
- најбољи начин да се индукују CTL одговори
- тешко је индуковати јак и довољан имуни одговор који ће искоренити све ћелије растућег тумора
- развој вирусно индукованих тумора може бити спечен вакцинацијом са виралним антигенима или разблаженим живим вирусима

имунизација са пречишћеним дендритским ћелијама које су инкубиране са туморским ћелијама

Ex vivo генерисање дендритских ћелија

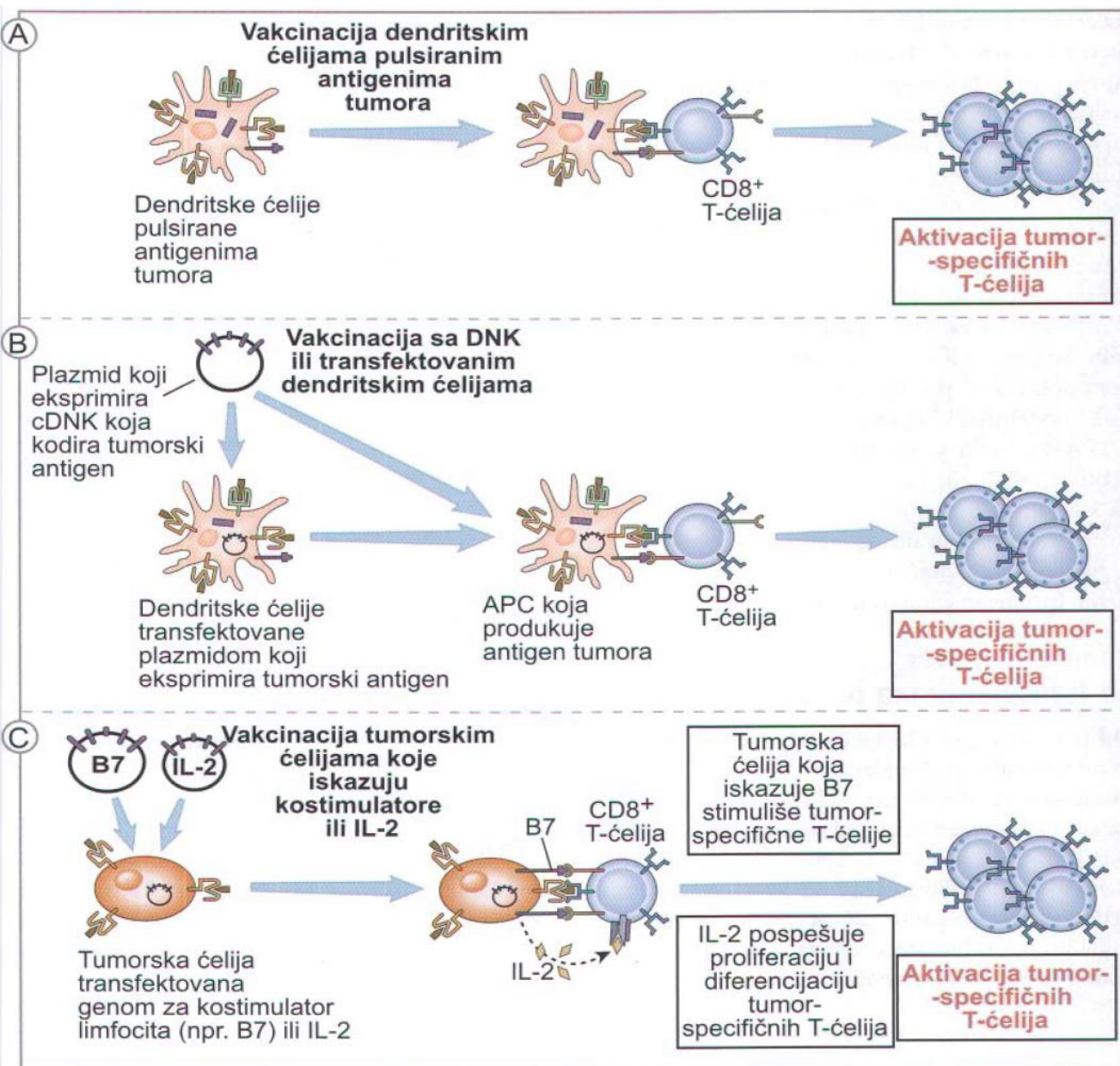

Nature Reviews | Cancer

- изоловани туморски антигени (површински)
- DCs инкубиране са туморским антигенима
- матурација (calreticulin, HSP, interleukin-1; LPS, PGE₂, TNF)

Вакцинација пацијената сопственим туморским ћелијама или њиховим антигенима

Вакцине против онкогених вируса: против v. hepatitis-a B, хуманог папилома вируса

Антитела против CTLA4

A Pasivna imunost transferom tumor-specifičnih T-ćelija ili antitela

T-ćelije izoluju se iz pacijenta i umnožavaju u kulturi

Monoklonska antitela specifična za tumorski antigen

Transfer tumor-specifičnih T-ćelija ili antitela kod pacijenta obolelog od malignog tumora

Tumorska ćelija

Prepoznavanje antitelima ili T-ćelijama i ubijanje tumorske ćelije

B Blokada kontrolnih tačaka: aktivna imunost pospešena blokadom inhibitornih molekula T-ćelija

Monoklonska antitela specifična za inhibitorne receptore na T-ćelijama (npr. PD-1, CTLA-4)

Transfer antitela kod pacijenta obolelog od malignog tumora

Blokada inhibitornih receptora antitelima

Novoprepoznati antigeni tumora

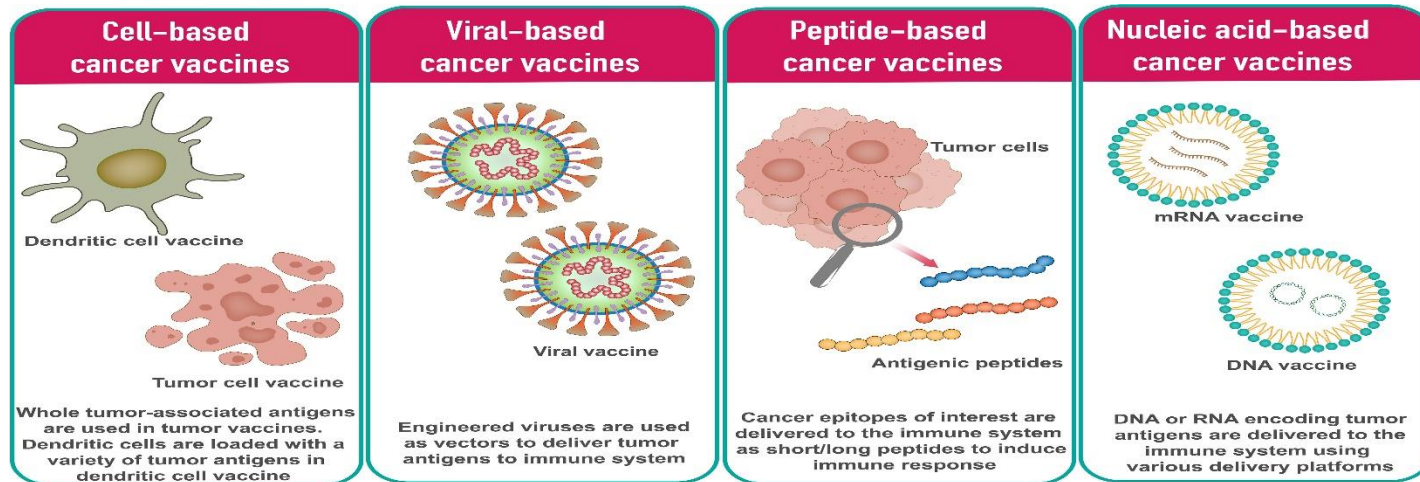
T-ćelija specifična za tumor

Aktivacija tumor-specifičnih T-ćelija i ubijanje tumorskih ćelija

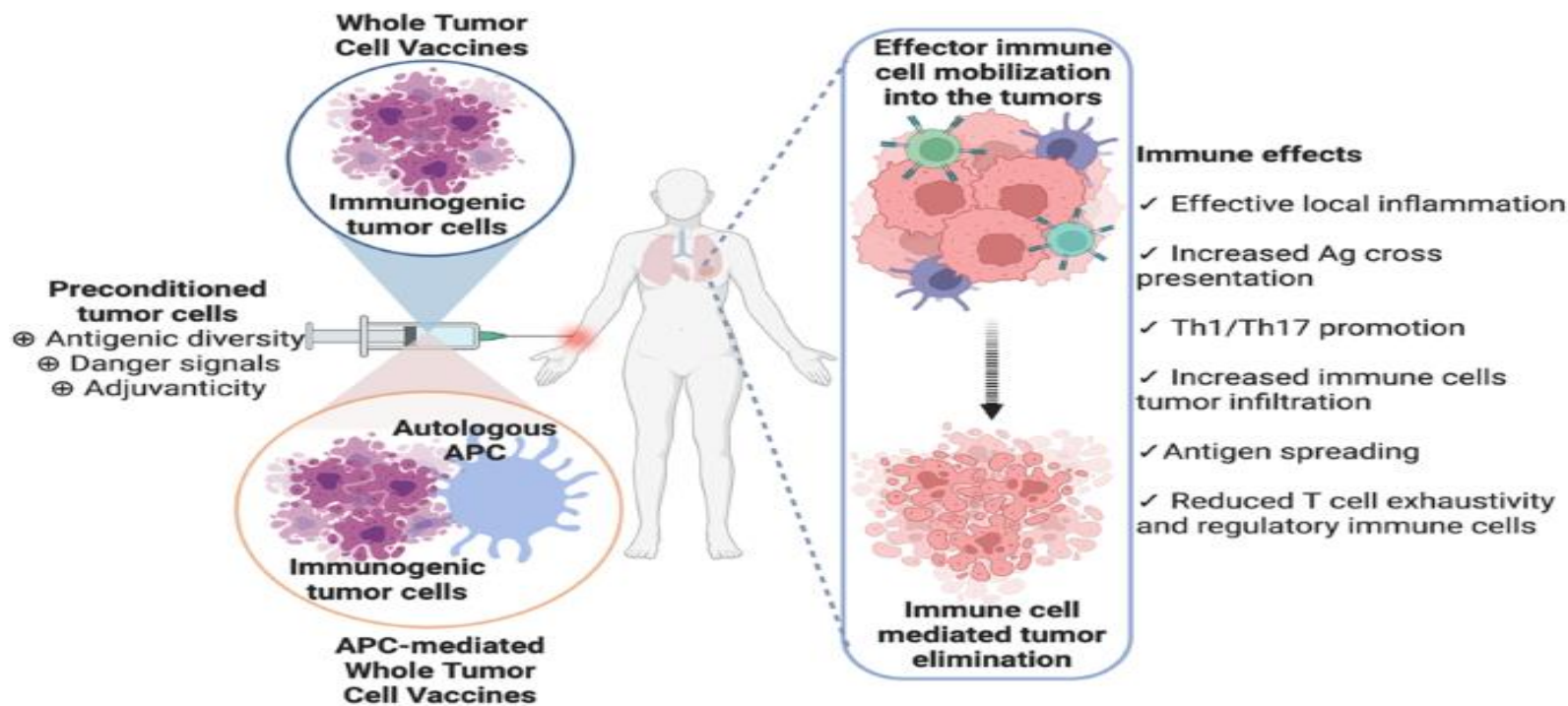
Четири категорије туморских вакцина

- На ћелијској бази
- На бази пептида
- На бази вируса
- На бази нуклеинских киселина

Туморске вакцине на ћелијској бази

Туморске вакцине засноване на ћелијама се често припремају од целих ћелија или фрагмената ћелија

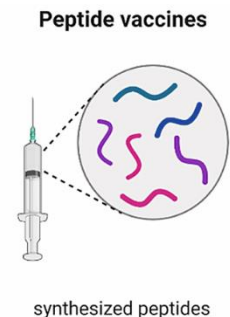

Туморске вакцине засноване на вирусима

- Вируси су природно имуногени и њихов генетски материјал се може конструисати да садржи секвенце које кодирају туморске антигене.
- Неколико рекомбинантних вируса, као што је аденовирус, могу инфицирати имуне ћелије као вектори. Конструисане вирусне вакцине могу представити туморске антигене у великим количинама и покренути имунски одговор на исте (антитуморски имунски одговор).
- Онколитички вирус се такође може користити као вектор. Осим што обезбеђује туморске антигене, сам вирус такође може да лизира тумор, ослобађа туморске антигене, додатно повећава ефикасност вакцине и производи дугорочну меморију имунског система.

Туморске вакцине засноване на пептидима

- Подјединичне вакцине засноване на пептидима, укључујући хемијске и биосинтетичке препарате предвиђених или познатих специфичних туморских антигена, изазивају снажан имуни одговор.
- Вакцина на бази пептида у комбинацији са адјувансима може ефикасно да изазове хуморални имуни одговор, погодан за превенцију и лечење вирусних инфективних болести. HBV и HPV вакцине за карцином јетре и грлића материце су првенствено биле подјединице засноване на пептидима.

Туморске вакцине на бази нуклеинских киселина

- Вакцина нуклеинске киселине индукује јаке целуларне одговоре (цитотоксичним Т лимфоцитима); Пожељна платформа за вакцину против рака.
- Вакцине нуклеинске киселине могу истовремено да испоруче више антигена за покретање хуморалног и целуларног имунитета.
- Вакцине нуклеинске киселине могу кодирати туморске антигене пуне дужине, омогућавајући ћелијама које приказују антиген да унакрсно представи различите епитопе или прикаже неколико антигена истовремено.
- Припрема вакцине нуклеинске киселине је једноставна и брза, што је погодно за развој персонализованих неоантигенских вакцина против тумора.

- Основа свих имунотерапија и вакцина против тумора је свеобухватно разумевање механизма којима тумори избегавају имунски систем.
- Нове технологије омогућиле су дубину разумевања туморске микросредине и извлачење значајних закључака у вези са механизмима резистенције који управљају одговором на терапију у различитим стадијумима болести.

